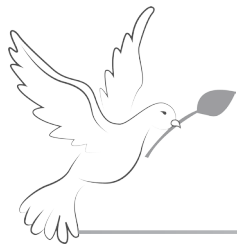

การปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชน
ของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี*
Cultivation of Faith in Buddhism to the Youth of
the Sangha in Saraburi Province

¹พระสมุห์สมชาย สิริสมปนโน, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ และ พระอุดมสิทธินายก

¹Phrasamu Somchay Sirisampanno, Phrapalad Rapin Buddhisarō

And Phraudomsitthinayok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹

Corresponding Author. E-mail: phrasamusomchay@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปในการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี 2) ศึกษากระบวนการในการปลูกฝังเยาวชน 3) นำเสนอรูปแบบการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชน โดยใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมวิธี สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) คณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีให้การสนับสนุนเยาวชนด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น ส่งพระไปสอนในโรงเรียน แต่กลับพบว่าพระสงฆ์ที่ส่งไปนั้นยังขาดทักษะในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่แตกต่างกันและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ดีพอ

2) กระบวนการการให้คำปรึกษา ได้แก่ การเปิดห้องคลินิกคุณธรรมให้นักเรียนปรึกษาหารือในปัญหาต่างๆ การเปิดการเรียนรู้ภายใน ได้แก่ การใช้เทคนิคการอบรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของเยาวชน การเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ได้แก่ การจัดกิจกรรมการบูรณาการวิถีพุทธ เน้นการคิด วิเคราะห์ ทบทวน ลงมือปฏิบัติ การพัฒนาแบบเวียนรอบ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำทุกวัน

3) รูปแบบการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชน มี 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการสร้างพระสงฆ์ต้นแบบที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจและเข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง รูปแบบการสร้างและพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักพูดดี คิดดี ทำดี รูปแบบการสร้างและพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นเยาวชนอย่างสมบูรณ์แบบ และรูปแบบการสร้างและพัฒนาเยาวชนพุทธมามกะ

คำสำคัญ: การปลูกฝัง; เยาวชน; ศรัทธาในพระพุทธศาสนา

*Received January 26, 2020; Revised February 20, 2020; Accepted February 28, 2020

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the general condition of Cultivation of Faith in Buddhism to The Youth of The Sangha in Saraburi Province, 2. to study the Cultivation of Faith in Buddhism to The Youth and 3. To propose a model for Cultivation of Faith in Buddhism to The Youth. The methodology was the mixed methods research that collected data by In-depth interviewing with 18 key informants and 10 participants in focus group discussion. The data were analyzed by content analysis and systematically descriptive interpretation. The quantitative research was conducted by collecting data from 385 sample who were students samples with questionnaires with reliability value at 0.977 and analyzed data by descriptive statistics with frequency, percentage, mean and standard deviation.

The findings were as follows:

1. Sangha Administration in Saraburi Province supported virtue and morality for youth such as sending monks to teach morality at local schools. While monks lacked skills for observing students' different behaviors and could find the method that will be solved this problem.

2. The advisory process such as opening the virtual clinic for students who interested in consult any problems, to opened internal learning process as using behaviorally appropriate learning process. Holistic learning process as Buddhist activities integrated that concentrated in thinking, analysis, hand-on-practicing, repeating with daily training in merit and ethics.

3. The model Cultivation of Faith in Buddhism to The Youth were as follows: The model for building role model of monk who understanding in Buddhism both knowledge and practice in mindfulness, the model for building and development youth to become to speaker who had good thought, always do merit, the model for building and development youth to become to the complete man and the model for building and development youth to become to Buddhist.

Keywords: Cultivation; Youth; Faith in Buddhism

บทนำ

เมื่อกาลเวลาผ่านไป ได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายๆด้าน ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันบทบาทแห่งความเป็นผู้นำทางการศึกษาและทางด้านจริยธรรมของพระสงฆ์จะถูกลดลงไปบ้าง แต่ถึงกระนั้นพระสงฆ์ก็พยายามที่จะรักษาบทบาทนี้ไว้เท่าที่ความสามารถจะถึงมี ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงของประเทศชาติและเพื่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งสถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ดูจะเป็นห่วงอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรมจริยธรรมของคน ทั้งในระดับนักการเมือง ข้าราชการ หรือคนในแวดวงอาชีพอื่นๆ และภาพที่เห็นชัดและเป็นข่าวอยู่ทุกวันนี้ก็คือ การทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การใช้ความรุนแรง การก่อกวนก่อกอง การล่องละเมิดสิทธิ การฆ่าตัวตาย การเสพและการค้ายาเสพติด (Phrakhruvinaithorn Anek, 2017) ซึ่งแพร่ระบาดอยู่ในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการแต่งกาย ล่อแหลม ที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศของนักเรียนหญิง การขายบริการทางเพศของนักศึกษา การที่นักเรียนอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา การทะเลาะวิวาทของนักศึกษาทั้งภายในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน เหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤติอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ (Office of the National Education Commission, 2002) ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงว่าเยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน คือ อาจจะมีอยู่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีการศึกษานับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษาจะมีส่วนช่วยพัฒนาเยาวชนของชาติทั้งในด้านความรู้ความคิดความประพฤติและคุณธรรม และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ดังนั้น ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชน อันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ (Office of the National Economic and Social Development Board, 2007) การศึกษานับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษาจะมีส่วนช่วยพัฒนาเยาวชนของชาติทั้งในด้านความรู้ความคิดความประพฤติและคุณธรรม และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันกำลังสำคัญของประเทศชาติ (Waranuch, 1997)

ศรัทธาหรือความเชื่อมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตศรัทธาที่ผิดจะส่งผลให้ประพฤติกฎปฏิบัติผิดหรือผิดทำผิดไปตามศรัทธาความเชื่อนั้น ส่วนศรัทธาที่ถูกต้องจะส่งผลให้ประพฤติกฎคือถูกทำถูกไปตามศรัทธาความเชื่อนั้น ศรัทธามีความสำคัญเพราะเป็นเรื่องของจิตศรัทธาเป็นเครื่องปรุงแต่งจิตให้แสดงออกทางวาจาคือการพูดทางกาย คือ การกระทำ (Yang, 2016) ปัญหาพฤติกรรมบางอย่างมักเกิดขึ้นมานาน จนทำให้การแก้ไขมักทำได้ยาก การป้องกันปัญหา จึงมีความจำเป็นและสำคัญมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว การป้องกันดังกล่าว ควรเริ่มตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพจิตตั้งแต่เด็ก ในระบบการศึกษาอบรมเชิงพุทธบูรณาการมุ่งหมายด้วยหลักที่เรียกว่า ความมีกัลยาณมิตร

ส่วนปัจจัยที่ 2 (โยนิโสมนสิการ) เป็นแกนหรือองค์ประกอบหลักของการพัฒนาปัญญา (Phra Charoen, 2019) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระครูกิตติญาณวิสิฐ (Phrakhrukittiyawisit, 2018) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนางานด้านการศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของภัทราวดี ปรินแคน (Pattarawadi, 2014) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารศรัทธา: การแผ่พระพุทธรูปศาสนาเชิงรุก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระวรชาติ ทะสา (Phra Worrachat, 2018) ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในพระพุทธรูปศาสนาของประเทศไทย และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหากฤษณา กิตติโสภโณ (PhramahaKrisada, 2019) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพทั่วไป กระบวนการ และรูปแบบการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาแก่เยาวชน ของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี เพื่อพัฒนาโมเดลในการปลูกฝังศรัทธาเยาวชนแล้วนำไปเสนอคณะสงฆ์เพื่อพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการ พระสงฆ์ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสระบุรี จำนวนทั้งสิ้น 10,662 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน 10,662 คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี พบว่า มีจุดแข็งของการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี คือ คณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีให้การสนับสนุนเยาวชนด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น การส่งพระสงฆ์เข้าไปสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถ และมีเทคนิคในการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้

เข้าใจง่าย และน่าสนใจ และพระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดี และน่าเคารพเลื่อมใส มีจุดอ่อน คือ พระสงฆ์ยังขาดทักษะในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละคนที่แตกต่างกัน และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ไม่ดีพอ พระสงฆ์บางรูปมีภารกิจมาก ไม่สามารถเข้าสอนในโรงเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ และห้องหรือหอประชุมที่ใช้ในการอบรมนักเรียนมีขนาดไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่มีมาก ไม่มีเวทีกลางที่ใช้ในการอบรม สื่อสาร หรือทำกิจกรรมร่วมกันกับนักเรียน ความไม่พร้อมของสถานศึกษาหรือพระสงฆ์ในการใช้สื่อต่างๆ ทำให้เสียเวลาในการเรียนการสอนมาก โอกาส คือ มีการนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาและเศรษฐกิจพอเพียง มีเป็นแนวคิดหลักในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียน มีการนำเอาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น พิธีถวายเทียนพรรษา พิธีตักบาตรดอกไม้ เป็นต้น มาจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีการนำเอาวัดมาไว้ในสถานศึกษา คือ จัดห้องวิถีไทยวิถีพุทธ จัดบอร์ดนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีห้องคุณธรรมจริยธรรมประจำสถานศึกษา เป็นต้น อุปสรรค คือ ปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ปัญหาการทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบัน ปัญหาการใช้ความรุนแรงของสถาบันครอบครัว ความก้าวร้าวของนักเรียนที่มีต่อผู้ปกครอง การอาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง ปัญหาการท้องก่อนวัยอันควร เป็นต้น นักเรียนบางคนมีบ้านอยู่ไกลจากสถานศึกษา การเดินทางไปมาไม่สะดวก ค่าใช้จ่ายสูง บางวันไม่สามารถเดินทางมาทันกำหนดเวลาเรียน นักเรียนบางคนไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้มีการนำเอาสื่อเทคโนโลยีไปใช้ผิดประเภท เช่น คุยเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น สื่อมวลชนให้การส่งเสริม ทำข่าว และประชาสัมพันธ์โครงการคลินิกคุณธรรมน้อย และชาวบ้านและประชาชนทั่วไป ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการคลินิกคุณธรรมของแต่ละสถานศึกษา

2. กระบวนการในการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี ได้แก่ ด้านกระบวนการการให้คำปรึกษา ประกอบด้วย 8 กระบวนการย่อย คือ

1) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันเปิดห้องคลินิกคุณธรรมให้คำปรึกษาแก่นักเรียน โดยรณรงค์ให้นักเรียนที่มีความสนใจเข้ารับบริการให้คำปรึกษาหรือในปัญหาต่างๆ 2) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันจัดตั้งกลุ่มสมาชิกชมรมคลินิกคุณธรรมประจำสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม 3) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเฟซบุ๊ก (Facebook) จัดตั้งกลุ่มไลน์ (Line) เพื่อใช้เป็นช่องทางในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน 4) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันคัดเลือกแกนนำในการประสานงานระหว่างนักเรียนกลุ่มเป้าหมายกับพระสงฆ์ เพื่อลดช่องว่างระหว่างกัน 5) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันสถานศึกษาควรจัดสรรเวลาให้พระสงฆ์ได้อบรมสนทนาธรรม/บรรยายธรรม กับนักเรียนในเวลา/สถานที่ที่เหมาะสม 6) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันกำหนดหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับวิถีพุทธ 7) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันรณรงค์ให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรของโรงเรียน และนักเรียนตระหนักในความสำคัญและความเข้าใจร่วมกัน สร้างความเป็นกัลยาณมิตร ด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใสที่ทักทายกัน 8) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันมีการติดตามและประเมินผลจากการจัดกิจกรรม

กระบวนการการเปิดการเรียนรู้ภายใน ประกอบด้วย 7 กระบวนการย่อย คือ 1) การใช้เทคนิคการอบรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของเยาวชน เช่น การทำวัตร เข้า-เย็น การนั่งสมาธิ 2) การจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ จัดกิจกรรมวันไหว้ครู เป็นต้น โดยใช้กระบวนการสอดแทรกหลักธรรม เช่น การอาราธนาพระสงฆ์บรรยายธรรมเรื่อง “พระคุณครู” เป็นต้น 3) ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจากเหตุการณ์จริงเป็นหลัก โดยพระสงฆ์และครูให้ข้อมูลย้อนกลับทันที อาทิเช่นขณะเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กในโรงเรียน พระสงฆ์และครูใช้ความศรัทธาจากผู้เรียน ศึกษาปัญหาและแนะแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะ

แก่นักเรียน 4) จัดค่ายฝึกอบรมมารยาทไทย การพูดจาสุภาพ และฤดูกาลเทศะ การลดพฤติกรรมก้าวร้าว ลดความเห็นแก่ตัว มีเมตตาสูงขึ้น เกิดความสงบ มีสติด้วยการทำสมาธิ รู้จักพิธีกรรมทางศาสนา ปฏิบัติได้จริง เห็นประโยชน์ในการเข้าค่ายฝึกอบรม 5) การใช้เหตุการณ์ในสื่อออนไลน์เป็นสื่อการสอนให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ด้วยตนเอง โดยใช้วิถีทางของพระพุทธเจ้า คือ ปุจฉา-วิสัชนา ไม่บิดเบือนสาระ เป็นการข่มขู่ให้นักเรียนเกรงกลัว นรท สวรรค์ เป็นต้น 6) รูปแบบการปรับกระบวนทัศน์ทางศีลธรรมจากเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยใช้หลักการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนปรับพฤติกรรมของตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเบญจศีล เบญจธรรม 7) มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม ประกอบด้วย 4 กระบวนการย่อย คือ 1) การจัดกิจกรรมการบูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยอาศัยแนวหลักการทฤษฎีที่เรียนรู้จากภายนอก เข้าไปสู่การคิด วิเคราะห์ ทบทวน ลงมือฝึกปฏิบัติ ฝึกฝนให้คล่องแคล่วโดยอัตโนมัติ 2) การจัดค่ายคุณธรรม นักเรียนได้รับประโยชน์โดยตรง คือ ได้ฝึกความอดทน, ทำให้เกิดความใจเย็น ได้รับความรู้, ฝึกวินัยและพัฒนาศีลธรรม ฝึกสมาธิก่อให้เกิดปัญญา ได้รับความรู้ทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, เข้าใจกฎแห่งกรรม ได้รับการฝึกความมีวินัยในการอยู่ร่วมกัน ได้รับบุญกุศล ได้รับประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น ได้รู้จักการปรับตัว 3) การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนได้เห็นและปฏิบัติร่วมกันได้อย่างปกติ รวมถึงการปลูกต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่น ร่มเย็น ดอกไม้มีสีสดใสสวยงาม มีกลิ่นหอมเย็น ทำให้เกิดความรู้สึกสุขใจ สบายใจ เป็นต้น 4) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีล สมาธิ และปัญญาแก่เยาวชน อาทิเช่น กิจกรรมรักษาศีล 5 กิจกรรม ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม กิจกรรมโสมรุมเพื่อสะท้อนความรู้สึกรู้สีก่อน เพื่อให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมทำความดี เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกรู้สีก่อนที่ได้ทำความดี

กระบวนการการพัฒนาแบบเวียนรอบต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ 1) สะอาด ได้แก่ กิจกรรมรักษาศีล 5 ซึ่งเป็นคุณธรรมเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่งเสริมให้นักเรียนรักษาศีล 5 เป็นประจำ กิจกรรมรณรงค์ให้นักเรียนลด ละ เลิก อบายมุขทั้งปวง กิจกรรมงดสูบบุหรี่ในสถานศึกษา กิจกรรมโทษภัยของยาเสพติด กิจกรรมรักษานวลสงวนตัว กิจกรรมจิตอาสาคบเพื่อนดี กิจกรรมหน้าที่พลเมืองที่ดี ซึ่งหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ คือ เบญจศีลเบญจธรรม (กายภาวนา) 2) สว่าง ได้แก่ กิจกรรมเสริมสร้างปัญญาให้นักเรียน เช่น กิจกรรมวิถีธรรมวิถีไทย รณรงค์ให้นักเรียนรู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมประจำถิ่นของตนเอง กิจกรรมมารยาทไทย กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน เป็นต้น (ศีลภาวนา) 3) สงบ ได้แก่ กิจกรรมปฏิบัติธรรม เจริญจิตภาวนา มีการนั่งสมาธิ เดินจงกรม แผ่เมตตา เป็นต้น เพื่อช่วยให้นักเรียนมีสมาธิในการศึกษาเล่าเรียน ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท โดยสามารถจัดกิจกรรมในลักษณะสวดมนต์ไหว้พระก่อนและหลังเรียนนั่งสมาธิหรือทำจิตให้สงบก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน กิจกรรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น (จิตตภาวนา) 4) สั่งสอน ได้แก่ กิจกรรมการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม การบรรยายธรรมหรือสนทนาธรรมในวันพระ กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในชั้นเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนธรรมศึกษา และจัดให้มีการสอบธรรมศึกษา เป็นต้น (ปัญญาภาวนา)

กระบวนการต่างๆ ข้างนั้น สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนในจังหวัดสระบุรี ที่มีความคิดเห็นต่อการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.557) เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า

บางกระบวนการในการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของพระสงฆ์นั้น ยังไม่เด่นชัด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์จะต้องปรับปรุงแก้ไขกระบวนการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเยาวชนต่อไป

3. รูปแบบการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย รูปแบบที่ 1 กระบวนการทำให้คำปรึกษาตามแนวพุทธ (ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม)

เป้าหมาย : สร้างและพัฒนาพระสงฆ์ต้นแบบกัลยาณมิตรด้านคุณธรรมจริยธรรม

วิธีการ :

1. ประสานงานขอความร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ในการจัดโครงการฝึกอบรมพระสงฆ์ต้นแบบกัลยาณมิตรด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. คัดเลือกพระสงฆ์กลุ่มเกณฑ์นำในการนำทำกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาที่สนใจ

3. พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงตามหลักกัลยาณมิตร

4. ประเมินผลตลอดการฝึกอบรม ด้วยวิธีการสังเกต สอบถาม สนทนา

5. ปรับปรุงกระบวนการปลูกศรัทธาแบบกัลยาณมิตร จนเป็นแบบอย่างที่ดี

รูปแบบที่ 2 กระบวนการเปิดการเรียนรู้ภายในตามแนวพุทธ (ตามหลักโยนิโสมนสิการ)

เป้าหมาย : สร้างและพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักพูดดี คิดดี ทำดี

วิธีการ :

1. ประสานงานขอความร่วมมือกับผู้อำนวยการโรงเรียนในการนิมนต์พระสงฆ์ พระสงฆ์มาบรรยายธรรม โดยทางโรงเรียนจัดชั่วโมงบรรยายธรรมให้พระสงฆ์เป็นประจำทุกสัปดาห์

2. นำนักเรียนไปทำบุญ ฟังธรรม ที่วัด ศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ การจัดห้องธรรมะ การให้นักเรียนเล่าธรรมะ เล่าเรื่องกฎแห่งกรรม โรงเรียนจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติธรรมร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งบ้าน วัด โรงเรียน โดยสม่ำเสมอ สร้างแรงจูงใจในการยกย่องคนดี และให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และมีการติดตามผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้จริงตามหลักของอริยสัจ 4 เข้าใจปัญหา รู้สาเหตุความเป็นมา และมีวิธีการแก้ไขปัญหได้อย่างถูกต้อง

3. การนำนักเรียนปฏิบัติธรรมทุกวัน โดยเริ่มจากการสวดมนต์ นั่งสมาธิ การทบทวนเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ค้นหาทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ก่อนกลับบ้าน

4. ประเมินผลตลอดการฝึกอบรม ด้วยวิธีการสังเกต สอบถาม สนทนา

5. ปรับปรุงกระบวนการปลูกศรัทธาแบบโยนิโสมนสิการ จนเป็นแบบอย่างที่ดี

รูปแบบที่ 3 กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมตามแนวพุทธ (ตามหลักไตรสิกขา)

เป้าหมาย : สร้างและพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นเยาวชนอย่างสมบูรณ์แบบ

วิธีการ :

1. ประสานงานขอความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรม ในการพัฒนาเยาวชนตามกระบวนการของศีล สมาธิ และปัญญา รวมถึงการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

2. พัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ บ้าน วัด โรงเรียน ทั้ง 3 ฝ่าย ควรกำหนดแผนและนโยบาย

ร่วมกัน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมกัน ประสานงานแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยมุ่งการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต จัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับทุกๆ ฝ่าย ในขณะเดียวกันทุกฝ่ายก็ควรประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีการติดตามและประเมินผล พร้อมทั้งบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 ในการดำเนินชีวิต

3. พัฒนาเด็กและเยาวชนให้ตามกระบวนการศีล สมาธิ และปัญญาแบบครบวงจร การจัดอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม เป็นการสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางวิถีพุทธ

4. ประเมินผลตลอดการฝึกอบรม ด้วยวิธีการสังเกต สอบถาม สันทนา

5. ปรับปรุงกระบวนการปลูกศรัทธาแบบไตรสิกขา จนเป็นแบบอย่างที่ดี

รูปแบบที่ 4 กระบวนการการพัฒนาแบบเวียนรอบต่อเนื่องตามแนวพุทธ (ภาวนา 4)

เป้าหมาย : สร้างและพัฒนาอายุพุทธมามกะ

วิธีการ :

1. ประสานงานขอความร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ในการจัดโครงการฝึกอบรมยุวพุทธมามกะ โดยการเปิดรับเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

2. คัดเลือกเยาวชนกลุ่มเกณฑ์นำในการทำกิจกรรมตามที่โครงการกำหนด

3. พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงตามหลักภาวนา 4 คือ กายภาวนา (การพัฒนากาย) สีลภาวนา (การพัฒนาศีล) จิตตภาวนา (การพัฒนาจิตใจ) ปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญา) นำไปสู่กระบวนการเป็นยุวพุทธมามกะที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรในการแนะนำเยาวชนกลุ่มอื่นๆต่อไป

4. ประเมินผลตลอดการฝึกอบรม ด้วยวิธีการสังเกต สอบถาม สันทนา การสร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน วัด องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรม ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมาควรมีการนิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา และประเมินผล พร้อมทั้งควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานที่ประสบผลสำเร็จกับหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ศึกษาผลการดำเนินงานและนำสู่การพัฒนาขั้นต่อไป

5. ปรับปรุงกระบวนการปลูกศรัทธาแบบกระบวนการการพัฒนาแบบเวียนรอบต่อเนื่อง จนเป็นแบบอย่างที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธ (ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม) โดยการสร้างและพัฒนาพระสงฆ์ต้นแบบกัลยาณมิตรด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น เปิดห้องคลินิกคุณธรรม รณรงค์ให้นักเรียนที่มีความสนใจเข้ารับบริการให้คำปรึกษาหารือในปัญหาต่างๆ จัดตั้งกลุ่มสมาชิกชมรมคลินิกคุณธรรมประจำสถานศึกษา เพื่อให้ นักเรียนที่เป็นสมาชิกทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าถึงพระสงฆ์ได้ง่าย และพร้อมจะรับการเรียนรู้จากพระสงฆ์โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (PhramahaKrisada, 2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร” ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมวิทยากรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม

คุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญคือ 1. ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา 2. จัดสนทนาธรรมเป็นประจำ 3. มีการอบรมเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ 4. จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง 5. ร่วมกับสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และ 6. จัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2. กระบวนการเปิดการเรียนรู้ภายในตามแนวพุทธ (ตามหลักโยนิโสมนสิการ) โดยสร้างและพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักพูดดี คิดดี ทำดี เพราะเป็นขั้นตอนในการเรียนรู้จากภายใน เปิดการเรียนรู้จากภายในด้วยกระบวนการ โปรโตโมสะ คือ การฟังธรรม บรรยายธรรม จากพระสงฆ์ หรือการเรียนรู้จากสื่อภายนอกทั้งสื่อรอบตัวและสื่อธรรมชาติ แล้วนำหลักธรรมหรือธรรมชาตินั้นมาพิจารณาตามหลักคำสอน ปฏิบัติตามจนสามารถแยกแยะถูกหรือผิด ดีหรือชั่วได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชัย อนันต์เทีย (Wirachai, 2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย” ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนได้แก่ หลักเบญจศีล อริยสัจ 4 มรรค พรหมวิหาร 4 เป็นต้น ผู้วิจัยได้ค้นพบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาเยาวชน 4 แผน คือ แผนกลยุทธ์ด้านการอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ และบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข แผนกลยุทธ์ด้านการสร้างเสริมจิตสำนึกด้านจริยธรรมของเยาวชนและค่านิยมที่ถูกต้อง แผนกลยุทธ์ด้านการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมและกฎกติกาของสังคม และแผนกลยุทธ์ด้านการสั่งสอนให้มีแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ดี

3. กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมตามแนวพุทธ (ตามหลักไตรสิกขา) โดยสร้างและพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นเยาวชนอย่างสมบูรณ์แบบ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบทั้งกาย วาจา และใจ โดยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่สามารถพัฒนาได้ กระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม คือ กระบวนการพัฒนามนุษย์ตั้งแต่ระดับเริ่มต้น คือ ศีล การสำรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อย ระดับกลาง คือ สมาธิ การทำให้จิตตั้งมั่น มีสติ มีสมาธิ และระดับสูง คือ ปัญญาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิสุทธิภัทรธาดาและคณะ (Pravisutthibhatratada et al., 2010) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธของหมู่บ้านจ๊กสาน : กรณีศึกษากลุ่มจ๊กสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่าความสำคัญในการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการเพื่อให้เกิดผลต่อกลุ่มอาชีพจ๊กสานและพุทธศาสนิกชนทั่วไป ซึ่งทำให้เกิดมิติของการเผยแผ่หลักคำสอนต่อบุคคลในสังคมและชุมชน ที่ช่วยส่งเสริมให้เข้าถึงหลักธรรมได้โดยง่าย โดยเฉพาะการสอนเรื่องหลักธรรมที่ถูกรู้จักมีกัฏฐประโยชน์ 4 และ/หรือหลักของความพอเพียงเป็นเรื่องที่คนทั่วไปมักตกอยู่ในความประมาทในการดำเนินชีวิต แต่ในโปรแกรมการกระทำสาเหตุ ได้จัดชุดกิจกรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ได้ผลเชิงประจักษ์และมีความสมบูรณ์ในกิจกรรมทุกชุด ค่าเฉลี่ยระดับคะแนนเพิ่มขึ้น หลังเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก

4. กระบวนการการพัฒนาแบบเวียนรอบต่อเนื่องตามแนวพุทธ (ภาวนา 4) โดยสร้างและพัฒนาเยาวชนพุทธมามกะ เพราะเยาวชนพุทธมามกะ คือ เยาวชนที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่เป็นเยาวชนที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นตัวแทนของเยาวชนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นตัวแทนของเยาวชนในการทำหน้าที่รักษาและปกป้องพระพุทธศาสนา ร่วมกับ พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (PhramahaKrisada, 2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร” ผลการวิจัยพบว่าพระธรรมวิทยากรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญคือพัฒนาเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนการจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรมและมีการประเมินผลกลุ่มเป้าหมายร่วมกับสถานศึกษา โดยบูรณาการกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 และหลักภาวนา 4 มาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การที่คนจะมีศรัทธาไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนา จะต้องมีความเชื่อ 4 ประการนี้ คือ กัมมศรัทธา วิปากศรัทธากัมมัสสกาตาศรัทธา และ ตถาคตโพธิศรัทธา โดยเฉพาะข้อสุดท้าย ถ้าเชื่อมั่นในหลักคำสอนที่เกิดจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าอย่างแนบแน่นในจิตใจ ความศรัทธาจะไม่คลอนแคลนและจะน้อมนำคำสอนมาปฏิบัติในชีวิต ซึ่งจะส่งผลต่อการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและคณะสงฆ์ควรผลิตพระสงฆ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา และจัดส่งพระสอนศีลธรรมที่ผ่านการอบรมเข้าไปสอนในสถานศึกษาอย่างเพียงพอ จัดทำคู่มือแผนปฏิบัติการประจำปีของแต่ละศูนย์ฯ เพื่อเผยแพร่ให้ศูนย์อื่นๆ ได้ทราบและสามารถนำมาประยุกต์กับศูนย์ของตนเองได้ นำเอารูปแบบ PIC-D:SCP MODEL มาประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาต่างๆ เพื่อเน้นและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเรื่องการปลูกฝังเยาวชนให้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาเฉพาะเจาะจงพื้นที่การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของจังหวัดนั้นๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- 2) ควรศึกษาเรื่องการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี เน้นเฉพาะหลักธรรมหรือคุณธรรมที่เหมาะสมกับสถานศึกษา เช่น ค่านิยม 12 ประการของรัฐบาลปัจจุบัน เป็นต้น
- 3) ควรศึกษาเรื่องประสิทธิผลการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี หลังจากนำงานวิจัยฉบับนี้ไปใช้ทดลองจริง

Reference

- Office of the National Economic and Social Development Board. (2007). *National Economic and Social Development Plan No. 10 (2007 - 2012)*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Office of the National Education Commission. (2002). *Learning Reform*. Bangkok: Printing Department, Religious Affairs.
- Pattarawad, P. (2014). Faith Management, Proactive Propagation of Buddhism. *Dhammathas Academic Journal*. 14(1), 97-107.
- Phra Charoen, V. (2019). The Way of Youth Behavior Development According to Buddhist Integration. *Mahachula Academic Journal*. 6(2), 309-320.
- Phra Worrachat, T. (2018). Process of the Creation of Faith of the Buddhist Monks in Thailand. *Dhammathas Academic Journal*. 18(3), 47-55.
- Phrakhrukittiyawisit, T. (2018). The Role of the Clergy in the Development of Education. *Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU*. 5(1), 177-191.
- Phrakhruvinaithorn Anek, T. (2017). The Management of the Five Precepts Observing Village Project for Build Up Co-existence the Culture of Living Together of Community Prototype in Lower Northern Region. *Journal of MCU Social Science Review*, 6(2), 601.
- Phramaha Krisada, K. (2019). A Model of Morality and Ethic Indoctrination of Young Generation by Buddhadhamma through Morality Clinic Project Driving Mechanism of Buddhist Teaching Monks. *Journal of MCU Social Science Review*, 8(1), 59-70.
- Phrasutin, A. (2019). The Buddhism Propagation management of Sangha administrators in Muang district Chonburi Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 8(2), 29.
- Pravisutthibhatratada, et al. (2010). *The development of Buddhist ethics in the basketry village: a case study of the basketry group Phanat Nikhom District Chonburi Province*. Research Report. Buddhist Research Institute: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Waranuch, U. (1997). *King and Royal Projects*. Bangkok: Odean Store.
- Wirachai, A. (2018). *Ethics Development Strategy for Thai Youth*. Ph.D. Dissertation. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Yang, K. (2016). A Study of The Principle of Faith of Buddhists in Ubon Ratchathani Province according to Theravada Buddhism. *Humanities and Social Sciences Journal*, Ubon Rat chathani Rajabhat University, 7(1), 67-76.